

Hallituksen esitys Eduskunnalle Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä ja laista sopimuksen lainsäädäntöalaa kuuluvien määräysten voimaansaattamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 9 päivänä joulukuuta 1994 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen. Yleissopimuksen pääsisältönä on Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuuden suojaaminen eri kansainvälisissä operaatioissa sekä henkilöstöön kohdistuvien hyökkäysten tuomitseminen. Sen tarkoituksena on määrätä rangaistavaksi tietyt henkilöstöön kohdistuvat rikokset, estää tällaiset rikokset, määrätä rikoksesta epäiltyjen syyttämisestä ja luovutuksesta sekä oikeusavusta.

Tarkoituksena on eduskunnan hyväksyttyä sopimuksen tallettaa sopimuksen ratifioimiskirja viivytyksettä sopimuksen tallettajalle, YK:n pääsihteerille. Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 15 päivänä tammikuuta 1999. Suomen osalta yleissopimus tulee voimaan 30 päivänä ratifioimiskirjan tallettamisesta. Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin yleissopimus.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) yleiskokous perusti Uuden Seelannin ja Ukrainan aloitteesta syksyllä 1993 ad hoc-komitean valmistelemaan yleissopimusta YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön suojaamisesta. Toimeksiannon taustalla oli YK:n rauhanturvajoukkoihin ja eri operaatioiden yhteydessä toimineeseen henkilöstöön kohdistuneiden, kuolonuhreihin ja loukkaantumisiin johtaneiden, hyökkäysten ja väkivallantekojen dramaattinen lisääntyminen 1990-luvun alussa. Ongelmana oli erityisesti se, että nämä rikokset jäivät selvittämättä.

Suomi osallistui aktiivisesti ad hoc-komitean työskentelyyn. Komitean neuvottelutyön tuloksena hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilös-

tön turvallisuutta koskeva yleissopimus yksimielisesti YK:n yleiskokouksessa 9 päivänä joulukuuta 1994 (päättölauselma 49/59). Yleissopimus avattiin allekirjoitettavaksi 15 päivänä joulukuuta 1994, jolloin Suomi allekirjoitti yleissopimuksen. Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 15 päivänä tammikuuta 1999, sen osapuolina on 30 valtiota ja sen on lisäksi allekirjoittanut 43 valtiota.

Yleissopimuksen pääsisältönä on YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuuden suojaaminen eri kansainvälisissä operaatioissa. Sen tarkoituksena on määrätä rangaistavaksi tietyt, sopimuksessa määritellyt, henkilöstöön kohdistuvat rikokset sekä estää kyseiset rikokset, määrätä rikoksesta epäiltyjen syyttämisestä ja luovutuksesta sekä oikeusavusta sopimusvaltioiden kesken.

2. Nykytila

2.1. Kansallinen lainsäädäntö

Sopimuksen 9 artiklassa luetellaan teot, jotka jokaisen sopimusvaltion on kriminalisoitava kansallisesti. Nämä teot ovat: tahallisesti suoritettu murha, ihmisryöstö tai muu ruumiilliseen koskemattomuuteen tai henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuva hyökkäys, henkilöstön virkahuoneistoon, yksityisasuntoon tai kulkuneuvoon kohdistuva väkivaltainen hyökkäys, joka on omiaan vaarantamaan henkilöstön ruumiillisen koskemattomuuden tai henkilökohtaisen vapauden, sellaisella hyökkäyksellä uhkaaminen, jonka tarkoituksena on pakottaa henkilö suorittamaan tai olla suorittamatta tietty toimenpide, sellaisen hyökkäyksen yritys ja avunanto sellaiseen hyökkäykseen, sen yritykseen, hyökkäyksen järjestämiseen tai käs-kyn antamiseen hyökkäyksen tekemiseksi.

Artiklassa 9 luetellut teot tulisivat Suomes-sa arvioitavaksi rikoslain (RL) (578/1995) 21 luvun mukaisina henkeen ja terveyteen kohdistuvina rikoksina tai 25 luvun mukaisina vapauden kohdistuvina rikoksina tai niiden yrityksinä taikka RL 24 luvun mukaisena kotirauhan rikkomisena. Mahdollisesti myös RL 17 luvun säännökset mellakasta soveltuisivat vastaamaan artiklan 9 mukaisia tekoja. Tekoja voitaisiin arvioida myös laitonta uhkausta tai pakottamista koskevien RL 25 luvun 7 §:n ja 8 §:n mukaisesti. Artiklasta 9 ei siten seuraa tarvetta muuttaa Suomen rikoslakia.

Sopimuksen 10 artiklassa määrätään sopimusvaltion tuomiovallan ulottamisesta artiklassa 9 mainittuihin rikoksiin tietyissä tapauksissa. Suomen rikoslain soveltamisala ulottuu pääsääntöisesti tämän artiklan mukaisiin tekoihin, silloin kun teon välillä on joku liittymäkohta Suomen valtioon, sen alueeseen tai Suomen kansalaiseen. Tällöin tuomiovalta voidaan ulottaa tekoihin pääasiassa RL 1 luvun 1 §:n, 2 §:n, 3 §:n 5 §:n tai 6 §:n perusteella. Suomen rikoslaki edellyttää, että teko on myös tekopaikan lain mukaan rangaistava (kaksoisrangaistavuuden vaatimus RL 1 luvun 11 §).

10 artiklan 4 kappaleen mukaan jokaisen sopimusvaltion tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tuomiovaltansa ulottamiseksi 9 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikoksesta epäilty on sen alueella, eikä se luovuta häntä mihinkään sopimusvaltioon. Ky-

symykseen saattaa siis tulla tilanne, että rikoksella tai siitä epäilyllä ei ole mitään edellä mainittua RL 1 luvun mukaista liittymäkohtaa. Rikoslain 1 luvun 7 §:n mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, jonka rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen (kansainvälinen rikos), sovelletaan Suomen lakia.

Jotta Suomen rikoslaki ulottuisi kaikkiin 10 artiklan 4 kappaleen mukaisiin tekoihin, sopimuksessa tarkoitettuja rikoksia olisi pidettävä RL 1 luvun 7 §:n mielessä kansainvälisinä rikoksina, jolloin ne voitaisiin liittää rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetun asetuksen (627/1996) sisältämään luetteloon kansainvälisistä rikoksista. Tarkoituksena on lisätä asetuksessa olevaan luetteloon tässä yleissopimuksessa tarkoitettut rikokset siinä vaiheessa, kun yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Rikoksesta epäiltyjen luovuttamista koskevat sopimuksen 15 artiklan määräykset eivät edellytä muutoksia voimassaolevaan lainsäädäntöön.

Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annettu laki (514/1984) mahdollistaa osallistumisen vain rajoitetusti kriisinhallintaoperaatioihin ja on siten yhteneväinen yleissopimuksen soveltamisalan kanssa. Yleissopimus ei näin ollen aiheuta muutoksia suomalaisten rauhanturvaajien tai rauhanturvajoukkojen asemaan tai toimintaan tai toiminnan hallinnollisen järjestämiseen Suomessa.

2.2. Suomea sitovat kansainväliset sopimukset

Genevessä 1949 hyväksytyt neljä aseellisia selkkauksia koskevaa G:n yl.sopimusta (SopS 7—8/1955) määrittävät myös avustustoimintaan osallistuvan henkilöstön suojelun. Näistä yleissopimuksista ensimmäinen koskee maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamista, toinen merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamista, kolmas sotavankien kohtelua ja neljäs siviilihenkilöiden suojelua sodan aikana. Näitä sopimuksia on täydennetty Genevessä vuonna 1977 hyväksytyillä kah-

della lisäpöytäkirjalla, joista ensimmäinen koskee kansainvälisiä aseellisia selkkauksia ja jälkimmäinen kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemista (SopS 81- 82/1980).

Ensimmäisessä sopimuksessa on määräykset Punaisen Ristin tunnuksesta ja merkistä. Sopimuksessa on määräykset tilanteista, joissa merkkiä saa käyttää, sekä järjestöistä ja henkilöistä, joilla on oikeus käyttää järjestön merkkiä. Vastaavat määräykset ovat kolmessa muussakin sopimuksessa. Ensimmäisessä lisäpöytäkirjassa on määräykset Punaisen Ristin kansainväliselle komitealle samoin kuin Punaisen Ristin kansallisille yhdistyksille myönnettävistä helpotuksista ja tarpeellisista toimintaedellytyksistä, jotka selkkausten osapuolten on myönnettävä uhrien suojelemiseksi ja auttamiseksi yleissopimusten ja sanotun pöytäkirjan sekä Punaisen Ristin perusperiaatteiden mukaisesti sellaisina kuin nämä Punaisen Ristin kansainvälisissä konferensseissa on hyväksytty. Lisäpöytäkirjan liitteessä on määräykset Punaisen Ristin tunnusmerkeistä ja niiden käytöstä.

Asetus Suomen Punaisesta Rististä annettiin vuonna 1997. Asetus sisältää SPR:n säännöt. Asetuksessa säädetään, että Suomen Punainen Risti on Suomen valtion tunnustama julkisoikeudellinen yhdistys. Sen toiminta perustuu mainittuihin Geneven yleissopimuksiin sekä näiden kahteen lisäpöytäkirjaan. Eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain (947/1979) mukaan Punaisen Ristin tunnusmerkkiä, nimityksiä Punainen Risti sekä väestönsuojelun kansainvälistä tunnusta ei saa käyttää muissa kuin sanotussa laissa säädetyissä tapauksissa.

Rikoslain 1 luvun 7 §:ssä (626/1996) säädetään, että Suomen ulkopuolella tehtyyn kansainväliseen rikokseen, eli rikokseen, jonka rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen, sovelletaan Suomen

lakia. Rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetun asetuksen mukaan kansainvälisinä rikoksina pidetään mm. Geneven sopimuksissa sekä I-lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja törkeitä rikoksia.

Kansainvälistä suojelua nauttivien henkilöiden, ml diplomaattien, suojelusta määrätään kansainvälistä suojelua nauttavia henkilöitä vastaan, mukaan lukien diplomaattiset edustajat, kohdistuvien rikosten ehkäisemistä ja rankaisemista koskevassa yleissopimuksessa. Näitä henkilöitä ovat mm. valtion päämies ja valtion/kansainvälisen järjestön edustaja, joka nauttii kansainvälisen oikeuden mukaista erityissuojelua. Suomi on liittynyt tähän sopimukseen vuonna 1978 (SopS 62—64/1978).

Lisäksi kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa tehty yleissopimus sisältää 15 artiklassaan velvoitteen kunnioittaa henkilöitä, joiden tehtävänä on suojella kulttuuriomaisuutta. Suomi on liittynyt sopimukseen vuonna 1994 (SopS 92—93/1994).

Oikeusapua koskevien määräysten osalta Suomea sitoo keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeva eurooppalainen yleissopimus, johon Suomi on liittynyt vuonna 1981 (SopS 29—30/1981).

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia eikä organisatorisia vaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Sopimuksen valmisteluvaiheessa on kuultu sisäasiainministeriötä, oikeusministeriötä, pääesikuntaa ja puolustusministeriötä. Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä ulkoasiainministeriössä. Esitysehdotuksesta on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, puolustusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, pääesikunnalta ja Suomen Punaiselta Ristiltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Yleissopimuksen sisältö

Yleissopimuksen johdannossa ilmaistaan muun muassa huolestuminen YK:n ja sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön kohdistuvien hyökkäysten lisääntymisestä, tuomitaan kaikenlaiset henkilöstöön kohdistuvat hyökkäykset sekä todetaan, että henkilöstön suojelemiseksi on tarpeen ryhtyä pikaisiin toimenpiteisiin.

Yleissopimuksen soveltamisala

Yleissopimuksen soveltamisala määritellään artikloissa 1 ja 2. Artikla 1 sisältää sopimuksen määritelmät ja sopimuksen soveltamisala määräytyy niiden kautta. Artikla 2 kohta 2 pitää sisällään sopimuksen yhden vaikeimmin neuvottelun kohdan. Siinä rajataan ne pakottamistoimenpiteet, jotka jätetään sopimuksen soveltamisen ulkopuolelle ja toisaalta se sisältää rajanvedon humanitaariseen oikeuteen.

Yleissopimuksen 1 artiklan a ja b kohdissa määritellään henkilöstö, jota yleissopimus koskee. Tällaista henkilöstöä ovat 1 artiklan a kohdan mukaan YK:n pääsihteerin palkkaamat tai muutoin operaatioon lähettämät sotilas-, poliisi- ja siviilikomponentit sekä muu YK:n tai sen erityisjärjestöjen henkilöstö, joka ei osallistu yleissopimuksessa tarkoitettuun YK:n operaatioon, mutta johon sovelletaan yleissopimusta sillä perusteella, että henkilöstö hoitaa tehtävänsä alueella, jossa on käynnissä YK-operaatio ja jonka turvallisuusriski kasvaa tästä johtuen. YK:n yhteydessä toimivalla henkilöstöllä tarkoitetaan 1 artiklan b kohdassa hallituksen tai hallitusten välisen järjestön YK:n kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti tehtävään määrättyjä henkilöitä, YK:n pääsihteerin, erityisjärjestöjen ja kansainvälisen atomienergiajärjestön palkkaamia henkilöitä sekä humanitaarisen ei-hallitustenvälisen järjestön YK:n kanssa tehdyn sopimuksen nojalla lähettämää henkilöstöä. Määritelmässä mainitaan vain YK:n 'pääsihteerin' palkkaamat henkilöt, mutta tämän käsitteen on katsottu sisältävän myös YK:n rahastojen, ohjelmien ja toimistojen palkkaamat henkilöt. Ei-hallitustenvälisistä järjestöistä vain humanitaariset järjestöt kuuluvat sopimuksen piiriin. Neuvottelujen kuluessa esitetty funk-

tionaalinen kriteeri, eli jos järjestö suorittaa humanitaarista toimintaa ei tullut hyväksytyksi, joten käsitettä on tulkittava suppeasti.

Lisäksi 1 artiklan c kohdassa määritellään käsite Yhdistyneiden Kansakuntien operaatio. Tällaisen operaation tulee ensinnäkin täyttää yleinen kriteeri, jolla tarkoitetaan operaatiota, josta YK:n toimivaltainen toimielin on päättänyt YK:n peruskirjan mukaisesti ja joka suoritetaan YK:n määräysvallassa ja valvonnassa. Määritelmä sulkee siten sopimuksen ulkopuolelle operaatiot, jotka eivät ole YK:n 'valvonnassa ja määräysvallassa'. Edellämainitun kriteerin täyttäviä operaatiota voi artiklan c-kohdan mukaan olla kahdenlaisia. Kaikki operaatiot, jossa operaation tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen. Ensimmäinen kohta, operaatiot kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden säilyttämiseksi ja palauttamiseksi, kattaa rauhanturvaamisoperaatiot laajassa merkityksessä. Tämä määritelmä tarkentuu edelleen artiklan 2 kohdan 2 määräyksen kautta.

Muut operaatiot, esim. humanitaariset tai ihmisoikeusoperaatiot, voivat tulla sopimuksen soveltamisen piiriin ainoastaan yleiskouksen tai turvallisuusneuvoston nimenomaisella toteamuksella, että operaation henkilöstöön kohdistuu poikkeuksellinen turvallisuusriski. Tämä ns. laukaisumekanismi voi käytännössä osoittautua hankalaksi toteuttaa. Toisaalta tämä on ainoa mahdollisuus laajentaa sopimuksen soveltamisalaa rauhanturvaamisoperaatioiden ulkopuolelle, mikä oli alunperin monen valtion, mukaanlukien Suomi, päämäärä sopimusneuvotteluissa.

1 artiklan d kohta sisältää isäntävaltion määritelmän ja e kohdassa määritellään kauttakulkuvaltio. Kauttakulkuvaltio sisältää myös ne valtiot, joiden alueen kautta kuljetetaan YK:n tai sen yhteydessä toimivan henkilöstön varusteita, ilman että henkilöt ovat samanaikaisesti paikalla. Kauttakulkuvaltion määritelmä on siten hyvin laaja ottaen huomioon, että valtion alueen määritelmä kattaa myös sen ilmatilan.

2 artiklan 1 kappaleen mukaan yleissopimusta sovelletaan YK:n ja sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön ja YK:n operaatioihin, siten kuin ne määritellään 1 artiklassa.

2 kappaleessa tehdään rajanveto pakottamistoimenpiteisiin, jotka jätetään sopimuk-

sen soveltamisen ulkopuolelle. Yleissopimusta ei sovelleta niihin turvallisuusneuvoston YK:n peruskirjan VII luvun nojalla perustamiin pakottamisoperaatioihin, joiden henkilöstö tai osa siitä toimii taistelijoina järjestäytyneitä asevoimia vastaan ja johon sovelletaan kansainvälisiä aseellisia selkkauksia koskevia määräyksiä. Sopimuksen soveltamisalueen määrittäminen tämän määritelmän kautta oli jo neuvotteluissa erittäin ongelmallista. Sopimuksen hyväksymisen jälkeen on määritelmää edelleenkin pidetty osittain epäselvänä. Määritelmän mukaan turvallisuusneuvoston tulee siis toimia peruskirjan VII luvun nojalla, mikä on yleensä helppo todentaa. Tämän lisäksi tulee voida määrittää, onko operaatio 'pakottamis' operaatio, toimiiko YK:n henkilöstö taistelijoina järjestäytyntä armeijaa vastaan ja soveltuvatko kansainvälisiä aseellisia konflikteja koskeva säännöt tapaukseen. Mikäli kaikki kriteerit täyttyvät, tämä yleissopimus ei sovellu. Yleisesti on katsottu, että määritelmä pitää sisällään *e contrario* tulkinnan, eli määritelmän kautta sopimuksen soveltamisen ulkopuolelle jääviin operaatioihin soveltuivat kansainvälisiä aseellisia konflikteja koskevat säännöt, eli humanitaarisen oikeuden normit. Tämän ei ole kuitenkaan katsottu rajoittavan humanitaarisen oikeuden soveltamista myös laajemmin, esim. peruskirjan VI luvun nojalle toteutettuihin YK-operaatioihin. Yleissopimusta voidaan näin ollen soveltaa joihinkin peruskirjan VII luvun perusteella toteuttaviin operaatioihin, esim. niissä tapauksissa, kun YK-henkilöstö ei osallistu konfliktiin taistelijoina. On myös katsottu, että YK-henkilöstön perinteinen ja sallittu itsepuolustus, jollei se johda jatkuviin taisteluihin, ei poista sopimuksen sovellettavuutta asianomaiseen henkilöstöön. Toisaalta on katsottu, että vaikka vain osa YK-operaation henkilöstöstä olisi 'taistelijoina järjestäytyntä armeijaa vastaan' niin koko operaatio ja myös sen siviilikomponentti menettäisi sopimuksen suojan. Poikkeussäännöstä on vielä huomattava, että kyseeseen tulevat ainoastaan kansainväliset aseelliset konfliktit, eli valtionsisäiset konfliktit eivät voi tulla kyseeseen. Tämä käy ilmi myös sopimuksen neuvotteluhistoriasta. Useat kehitysmaat korostivat tämän sananmuodon käyttämistä, jotta ei syntyisi sellaista tulkintaa, että YK-joukot voisivat olla taistelijoita valtion sisäisissä konflikteissa.

Ennaltaehkäisevät määräykset

3 artiklan mukaan YK:n operaation sotilasma ja poliisikomponentit ja niiden ajoneuvot, alukset ja ilma-alukset on varustettava tunnusmerkillä ja kaikilla henkilöstöön kuuluvilla tulee olla asianmukaiset henkilöllisyystodistukset mukanaan. Lähtökohtana sopimuksessa, joka sisältää rikosoikeudellisia määräyksiä, on että suojeltavat henkilöt on voitava tunnistaa YK:n tai sen yhteydessä toimivaksi henkilöstöksi. Vaatimus ei kuitenkaan ole ehdoton, koska tietyissä tilanteissa se voisi aiheuttaa liian suuren turvallisuusriskin.

4 artiklan mukaan isäntävaltion ja YK:n tulee tehdä mahdollisimman nopeasti YK:n operaatiota ja kaikkien operaatioon osallistuvien henkilöiden asemaa koskeva sopimus, joka sisältää muun muassa operaation sotilasma ja poliisikomponentin erioikeuksia ja vapauksia koskevat määräykset. Tällainen velvoite voi luonteeltaan ja asiasisällöltään olla sellainen, että sen on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan. Sopimuksen solminen tulisi ajankohtaiseksi vain, mikäli Suomi joutuisi isäntävaltioksi, eli valtioksi, jonka alueella YK-operaatio toimeenpantaisiin. Laki YK:n erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen ja sen erityisjärjestöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevan sopimuksen (SopS 23—24/58) hyväksymisestä valtuuttaa panemaan asetuksella voimaan asetuksessa mainittavilla kansainvälisillä järjestöillä tai laitoksilla sekä näiden elinten virkamiehillä tai niiden määräämiä tehtäviä suorittavilla henkilöillä samoin kuin jäsenvaltioiden edustajilla olevat erioikeudet ja vapaudet. On kuitenkin mahdollista, että sopimuksen 4 artiklassa mainitut erioikeudet ja vapaudet ja henkilöiden asemaa koskevat muut määräykset menevät pidemmälle kuin edellämainitun YK:n erioikeuslain soveltamiskäytännössä tavanomaisiksi erioikeuksiksi ja vapauksiksi katsotut määräykset. Tällaisessa tapauksessa sopimuksen 4 artiklan perusteella tehtävän sopimuksen olisi katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan ja vaativan eduskunnan suostumuksen.

5 artiklassa määrätään, että kauttakulkuvaltion tulee helpottaa henkilöstön ja sen varusteiden esteetöntä kulkua isäntävaltioon ja sieltä pois.

6 artiklan mukaan YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön tulee kunnioittaa isäntävaltion ja kauttakulkuvaltion lakeja ja mää-

räyksii ja pidättyä toiminnasta, joka on risti-riidassa heidän tehtäviensä puolueettoman ja kansainvälisen luonteen kanssa. Tämä ei kuitenkaan vaikuta henkilöstön nauttimiin erioikeuksiin tai vapauksiin.

7 artiklassa määrätään, että henkilöstöä, sen varusteita ja tiloja vastaan ei saa hyökätä tai ryhtyä tekoihin, jotka estävät henkilöstöä suorittamasta tehtäviään. Sopimusvaltioiden tulee ryhtyä toimenpiteisiin varmistaakseen henkilöstön turvallisuuden sekä ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin suojellakseen alueelleen lähetettyä henkilöstöä tietyiltä 9 artiklassa mainituilta rikoksilta. Sopimusvaltioiden tulee olla tarpeen mukaan yhteistyössä YK:n ja muiden sopimusvaltioiden kanssa yleissopimuksen täytäntöönpanossa.

8 artikla sisältää velvollisuuden vapauttaa tai palauttaa vangittu tai pidätetty henkilöstö. Jos henkilöstöä on vangittu tai pidätetty heidän suorittaessaan tehtäviään, heitä ei saa alistaa kuulusteltavaksi ja heidät tulee viipymättä vapauttaa ja palauttaa YK:lle tai muulle asiaankuuluvalla viranomaisella, ellei toisin määrätä. Niin kauan kuin henkilöstöä ei ole vapautettu heitä tulee kohdella kansainvälisten ihmisoikeusnormien ja vuoden 1949 Geneven sopimusten periaatteiden ja hengen mukaisesti.

Rikosoikeudellista vastuuta ja yhteistyötä koskevat määräykset

9 artiklassa luetellaan ne teot, jotka jokaisen sopimusvaltion on kriminalisoitava kansallisessa lainsäädännössään. Nämä teot ovat: tahallisesti suoritettu murha, ihmisryöstö tai muu ruumiilliseen koskemattomuuteen tai henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuva hyökkäys, henkilöstön virkahuoneistoon, yksityisasuntoon tai kulkuneuvoon kohdistuva väkivaltainen hyökkäys, joka on omiaan vaarantamaan henkilöstön ruumiillisen koskemattomuuden tai henkilökohtaisen vapauden, sellaisella hyökkäyksellä uhkaaminen, jonka tarkoituksena on pakottaa henkilö suorittamaan tai olemaan suorittamatta tietty toimenpide, sellaisen hyökkäyksen yritys ja avunanto sellaiseen hyökkäykseen, sen yritykseen, hyökkäyksen järjestämiseen tai käskyn antamiseen hyökkäyksen tekemiseksi. Jokaisen sopimusvaltion tulee säätää näistä rikoksista asianmukaiset rangaistukset niiden vakavuus huomioon ottaen. Artikla pohjautuu vuoden 1973 kansainvälisesti suojattuja henkilöitä vastaan tehtyjä rikoksia koskevan

yleissopimuksen (SopS 62—64/78, ns IPP-sopimus) 2 artiklaan. Uhkausta koskeva määritelmä on kuitenkin suppeampi kuin edellä mainitussa sopimuksessa, koska kohdassa 1 c edellytetään, että uhkaus tehdään tarkoituksella pakottaa henkilö tai järjestö tekemään tietty teko tai pidättymään tietystä teosta. Osallisuutta koskeva 1 e kohta on sitä vastoin laajempi, kuin edellä mainitussa sopimuksessa.

Artiklan 1 kappaleen a kohdassa luetellut teot tulisivat arvioitavaksi Suomen rikoslain 21 luvun mukaisina henkeen ja terveyteen kohdistuvina rikoksina tai 25 luvun mukaisina vapautteen kohdistuvina rikoksina. Kappaleen b kohdan mukaisia tekoja voidaan pitää joko mainittujen tekojen mukaisina rikoksina tai niiden yrityksinä taikka RL 24 luvun mukaisena kotirauhan rikkomisena. Mahdollisesti myös RL 17 luvun säännökset mella-kasta soveltuisivat vastaamaan b kohdan mukaisia tekoja. Kappaleen c kohdan mukaisia tekoja voitaisiin arvioida laitonta uhkausta tai pakottamista koskevien RL 25 luvun 7 ja 8 §:n mukaisesti. Edellä mainittujen Suomen rikoslain mukaisten tekojen yritykset ovat rangaistavia tai sitten yrityksen luonteinen teko täyttää jonkin muun rikoksen tunnusmerkistön. Myös e kohdan mukaiset teot olisivat osallisuutta koskevien Suomen rikoslain säännösten mukaan rangaistavia.

Artiklan 2 kappaleen mukaan jokaisen sopimusvaltion tulee säätää sopimuksen 9 artiklassa luetelluista rikoksista asianmukaiset rangaistukset niiden vakavuus huomioon ottaen. Rangaistukset RL 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista vaihtelevat elinkautisesta sakkoon, RL 24 luvun mukaisesta kotirauhanrikkomisesta rangaistus voi olla sakkoa tai vankeutta korkeintaan kaksi vuotta, RL 25 luvun mukaisesta vapautteen kohdistuvasta rikoksesta tai laitto-masta uhkauksesta tai pakottamisesta rangaistusasteikko vaihtelee sakosta neljän vuoden vankeuteen. Näiden rangaistussäännösten voidaan katsoa ottavan huomioon yleis-sopimuksessa tarkoitettujen rikosten vaka-vuuden.

10 artikla pohjautuu edellä mainittuun IPP-sopimukseen, mutta laajentaa tuomiovaltaa hieman. Artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee ryhtyä toimenpiteisiin tuomiovaltansa ulottamiseksi 9 artiklassa mainittuihin rikoksiin seuraavissa tapauksissa. Kappaleen 1 a kohdan mukaan, kun rikos on tehty valtion alueella tai valtiossa rekisteröidyssä alukses-

sa tai ilma-aluksessa ja b kohdan mukaan kun rikoksesta epäilty on valtion kansalainen.

Artiklan 2 kappaleen a kohdan mukaan sopimusvaltiot voivat myös ulottaa tuomiovaltansa rikokseen, kun sen on tehnyt kansalaisuudeton henkilö, jonka kotipaikka on kyseisessä valtiossa, tai b kohdan mukaan, kun se kohdistuu valtion kansalaiseen, tai c kohdan mukaan, kun se on tehty tarkoituksella pakottaa kyseinen valtio suorittamaan tai olemaan suorittamatta tietty toimenpide. Tällaisesta tuomiovallan ulottamisesta on ilmoitettava YK:n pääsihteerille. Sopimusvaltioiden tulee kappaleen 4 mukaan ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tuomiovaltansa ulottamiseksi 9 artiklassa mainittuihin rikoksiin, kun rikoksesta epäilty on sen alueella, eikä se luovuta häntä mihinkään sopimusvaltioon artiklan 15 mukaisesti.

Artiklan 1 kappaleen a kohdan mukaisiin tekoihin Suomen rikoslain soveltamisala ulottuu RL 1 luvun 1 tai 2 §:n perusteella. Saman kappaleen b kohdan ja 2 kappaleen a kohdan mukaisiin rikoksiin sovelletaan RL 1 luvun 6 §:n mukaan Suomen rikoslakia, kuitenkin edellyttäen, että teko on myös teko-paikan lain mukaan rangaistava (kaksoisrangaistavuuden vaatimus RL 1 luvun 11 §). Artiklan 2 kappaleen b kohdan mukaisiin tekoihin Suomen rikoslaki soveltuu 1 luvun 5 §:n perusteella. Tässäkin tapauksessa edellytetään kaksoisrangaistavuutta. Saman kappaleen c kohdan mukaisiin tekoihin Suomen rikoslakia voitaisiin yleensä soveltaa RL 1 luvun 3 §:n nojalla.

10 artiklan 4 kappaleen mukaan jokaisen sopimusvaltion tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin tuomiovaltansa ulottamiseksi 9 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, kun rikoksesta epäilty on sen alueella, eikä se luovuta häntä mihinkään sopimusvaltioon. Kysymyksessä saattaa siis olla tilanne, että rikoksella tai siitä epäilyllä ei ole mitään edellä mainittua RL 1 luvun mukaista liittymäkohtaa Suomen valtioon, sen alueeseen tai Suomen kansalaiseen. Rikoslain 1 luvun 7 §:n mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, jonka rankaiseminen on tekopaikan laista riippumatta perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen (kansainvälinen rikos), sovelletaan Suomen lakia.

Jotta Suomen rikoslaki ulottuisi kaikkiin 10 artiklan 4 kappaleen mukaisiin tekoihin,

sopimuksessa tarkoitettuja rikoksia olisi pidettävä RL 1 luvun 7 §:n mielessä kansainvälisinä rikoksina, jolloin ne voitaisiin liittää rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetun asetuksen sisältämään luetteloon kansainvälisistä rikoksista. Tarkoituksena on lisätä asetuksessa olevaan luetteloon tässä yleissopimuksessa tarkoitettut rikokset siinä vaiheessa, kun yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan.

11 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee toimia yhteistyössä henkilöstöön kohdistuvien rikosten ehkäisemiseksi ryhtymällä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen tällaisten alueellaan tai sen ulkopuolella suoritettavien rikosten valmistelun alueellaan sekä vaihtamalla tietoja ja koordinoimalla tällaisten rikosten ehkäisemiseksi tarpeellisia hallinnollisia ja muita toimenpiteitä.

12 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee ilmoittaa YK:n pääsihteerille ja muille valtioille, joita asia koskee jos se epäilee, että sen alueella tehdystä 9 artiklan mukaisesta rikoksesta epäillyn paenneen alueeltaan. Tiedottaminen tapahtuu kansallisten säännösten mukaisesti, joita ovat erityisesti tietosuojamääräykset. Jokaisen sopimusvaltion, jolla on tietoja uhrista tai rikokseen liittyvistä olosuhteista tulee pyrkiä välittämään nopeasti tiedot YK:n pääsihteerille ja valtioille, joita asia koskee.

13 artiklassa määrätään, että sopimusvaltion, jonka alueella rikoksesta epäilty on, tulee ryhtyä toimenpiteisiin henkilön läsnäolon varmistamiseksi syytetoimia tai luovuttamista varten. Tällaisista toimenpiteistä tulee ilmoittaa YK:n pääsihteerille ja sille valtiolle, jossa rikos on tehty, joiden kansalainen rikoksesta epäilty on, joiden kansalainen uhri on sekä muille kiinnostuneille valtiolle.

Pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 3 §:ssä säädetään pidättämisen edellytyksistä ja 8 §:ssä vangitsemisen edellytyksistä Suomessa. Muina toimenpiteinä voidaan käyttää pakkokeinolain 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettua matkustuskieltoa tai saman lain 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua poistumisen estämistä. Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain (456/1970) 31 §:ssä säädetään henkilön ottamisesta säilöön, vaikka pyyntöä hänen luovuttamisesta ei ole vielä tullut.

14 artiklan mukaan sopimusvaltion, jonka alueella rikoksesta epäilty on, tulee, jos se ei luovuta tätä henkilöä, antaa asia asianomai-

selle viranomaiselleen syytekysymyksen har-
kintaa ja ratkaisemista varten.

15 artiklassa määrätään rikoksesta epäilty-
jen luovuttamisesta. Mikäli 9 artiklassa mai-
nittuja rikoksia ei ole joissakin sopimusvalti-
oiden välisissä luovuttamissopimuksissa lue-
teltu sellaisiksi rikoksiksi, joista luovutetaan,
niiden katsotaan kuitenkin kuuluvan sellai-
sen sopimuksen tarkoitamiin rikoksiin. Jos
sopimusvaltio, joka asettaa sopimuksen luovut-
tamisen ehdoksi, saa luovuttamispyynnön
toiselta valtiolta, jonka kanssa sillä ei ole
luovuttamissopimusta, se voi valintansa mu-
kaan pitää tätä sopimusta luovuttamisen lai-
lisena perusteena mainittujen rikosten osalta.
Luovuttamisessa noudatetaan sen valtion
lainsäädännön mukaisia ehtoja, jolta luovut-
tamista pyydetään. Sopimusvaltiot, jotka ei-
vät aseta luovuttamisen ehdoksi sopimusta,
tunnustavat mainitut rikokset sellaisiksi ri-
koksiksi, joista näiden valtioiden kesken luovut-
tetaan. Sopimusvaltioiden välisessä luovut-
tamisessa rikos katsotaan tehdyksi paitsi
sen tekopaikassa myös niiden valtioiden alu-
eella, jotka ovat ulottaneet siihen tuomioval-
tansa 10 artiklan 1 tai 2 kappaleen mukai-
sesti. Rikoksentekijän luovuttamisesta Suo-
mesta säädetään laissa rikoksen johdosta
tapahtuvasta luovuttamisesta.

16 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tu-
lee antaa toisilleen mahdollisimman laajaa
oikeusapua 9 artiklassa mainittuja rikoksia
koskevilla rikosoikeudellisissa menettelyis-
sä. Suomessa on voimassa laki kansainväli-
sestä oikeusavusta rikosasioissa (4/1994),
jonka perusteella mainittua oikeusapua voi-
daan antaa ja jossa säädetään oikeusavun
antamisesta ja pyytämisessä noudatettavasta
menettelystä. Suomi on myös tehnyt kes-
kinäistä avunantoa koskevia kahdenvälisiä
sopimuksia mm. Australian, Latvian, Venä-
jän ja Viron kanssa. Lisäksi Suomessa on
voimassa useita määräyksiä koskien sekä
pohjoismaista että monenvälistä oikeusapua.

17 artiklassa määrätään, että jokaista, joka
joutuu tutkimusten tai oikeudenkäynnin koh-
teeksi jonkin 9 artiklassa mainitun rikoksen
johdosta, on kohdeltava oikeudenmukaisesti
ja hänelle on taattava oikeudenmukainen
oikeudenkäynti. Jokaisella rikoksesta epäil-
lyllä on oikeus ottaa välittömästi yhteys sen
valtion lähimpänä olevaan edustajaan, jonka
kansalainen hän on ja tavata tämän valtion
edustajia. Myös Suomen tekemiin konsu-
lisopimukseen sisältyy tarkempia määräyksiä
yhteydenpidon järjestämisestä.

18 artiklan mukaan sopimusvaltion, jossa
rikoksesta epäilty on asetettu syytteeseen,
tulee ilmoittaa oikeudenkäynnin lopputulos
YK:n pääsihteerille, joka välittää tästä tiedon
muille sopimusvaltioille. Suomessa tietojen
luovuttamisesta poliisin henkilörekisteristä
ulkomaille säädetään poliisin henkilörekiste-
ristä annetun lain (509/1995) 20 §:ssä.

Erinäisiä määräyksiä

19 artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutu-
vat tekemään yleissopimusta tunnetuksi
mahdollisimman laajasti ja sisällyttämään
sen ja kansainvälisen humanitaarisen oikeu-
den määräykset tarpeellisin osin asevoimien
sa koulutusohjelmaan. Tarkoituksena on, että
puolustusvoimat sisällyttävät sopimuksen
määräykset koulutusohjelmaansa.

20 artikla sisältää poikkeusmääräyksiä. A
kappaleeseen on kirjattu suojamääräys, jonka
mukaan minkään sopimuksessa ei voida kat-
soa vaikuttavan kansainvälisen humanitaari-
sen oikeuden tai kansainvälisesti hyväksytty-
jen ihmisoikeusnormien soveltumiseen hen-
kilöstön suojelemissa ja vastaavasti heidän
velvollisuuteensa noudattaa näitä määräyk-
siä. B kappaleen mukaan minkään sopimuk-
sessa ei voida katsoa vaikuttavan YK:n pe-
ruskirjan mukaisiin velvollisuuksiin, jotka
koskevat valtioiden suostumusta päästää
henkilöitä alueelleen. B- kappaleen muotoi-
lun taustalla on eräiden valtioiden pyrkimys
rajata sopimuksen soveltamisala ainoastaan
isäntävaltion suostumuksella tapahtuviin
operaatioihin. Kompromissi, joka on luettava
yhdessä johdantokappaleen kanssa, oli vii-
taus YK:n peruskirjaan, ja näin välttyttiin
nimenomaiselta suostumukselta. C kappale
sisältää määräyksen, jossa todetaan, että so-
pimus ei vaikuta YK:n ja sen yhteydessä
toimivan henkilöstön velvollisuuksiin nou-
dattaa operaation mandaattia, d kappaleessa
määrätään, ettei sopimuksella ole myöskään
vaikutusta henkilöstöä luovuttavaan maan
oikeuteen vetää henkilöstönsä pois operaati-
osta ja e kappale sisältää määräyksen, jon-
ka mukaan sopimuksella ei ole myöskään
vaikutusta oikeuteen saada asianmukaista
korvausta rauhanturvaamispalveluksesta joh-
tuvan kuolemantapauksen, loukkaantumisen,
vammutuksen tai sairauden johdosta.

21 artiklassa määrätään, että minkään
yleissopimuksessa ei voida katsoa rajoittavan
oikeutta itsepuolustukseen. Artiklan muotoi-
lu ei ole yksiselitteinen. Artiklan laatimishis-

torian valossa näyttää siltä, että artiklassa tarkoitetaan YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön itsepuolustus oikeutta.

22 artikla koskee välimiesmenettelyä, johon sopimuspuolet sitoutuvat. Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltioiden välinen riita yleissopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, jota ei voi ratkaista neuvotteluteitse, on alistettava välimiesmenettelyyn, jos jokin näistä sopimusvaltioista sitä pyytää. Mikäli osapuolet eivät kuuden kuukauden sisällä ole päässeet sopimukseen välimiesmenettelyn järjestämisestä, jokainen osapuoli voi alistaa riidan kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi. 2 kappaleen mukaan jokainen sopimuspuoli voi yleissopimuksen allekirjoittamisen, ratifioinnin, hyväksymisen tai siihen liittymisen yhteydessä ilmoittaa, että se ei katso 1 kappaleen kaikkien määräysten tai joidenkin määräysten sitovan itseään.

Suomi on tunnustanut Kansainvälisen tuomioistuimen tuomiovallan jokaiseen saman velvoituksen hyväksyvään valtioon nähden (SopS 29/1958). Suomi on perinteisesti kannattanut pakollisten riitojenratkaisulausekkeiden sisällyttämistä sekä kahden- että monenvälisiin sopimuksiin. Tällaisten tavanomaisten riitojenratkaisumääräysten ei ole yleensä katsottu kuuluvan lainsäädännön alaan eikä edellyttävän muutoinkaan eduskunnan suostumusta.

23 artiklan mukaan YK:n pääsihteerin tulee kutsua koolle yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja sen soveltamiseen liittyviä ongelmia käsittelevä kokous, jos yksi tai useampi sopimusvaltio sitä pyytää ja jos sopimusvaltioiden enemmistö sen hyväksyy. Artikla heijastaa suuntausta, jolla pyritään sopimusten seurantamekanismien tehostamiseen. Lisäksi artiklan taustalla on useiden valtioiden pettymys sopimuksen soveltamisalan kaventumiseen neuvottelujen kulussa. Tällä artiklalla haluttiin varata tilaisuus ottaa asia uudelleen esille tulevaisuudessa.

24 artiklan mukaan yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten 31 päivään joulukuuta 1995 saakka YK:n päämajassa New Yorkissa.

25 artiklan mukaan yleissopimus on ratifioitava tai hyväksyttävä. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan YK:n pääsihteerin huostaan.

26 artiklan mukaan sopimukseen voivat liittyä kaikki valtiot.

27 artikla sisältää tavanomaiset voimaantulomääräykset. Yleissopimus tulee voimaan

kunkin valtion osalta 30 päivän kuluttua ratifioimis- hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisesta. Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 15 päivänä tammikuuta 1999.

28 artikla sisältää irtisanomista koskevat määräykset. Irtisanomisaika on 12 kuukautta.

29 artiklassa määrätään yleissopimuksen todistusvoimaiset tekstit, jotka ovat arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit. Nämä tekstit talletetaan YK:n pääsihteerin huostaan, joka lähettää siitä oikeaksi todistetut jäljennökset valtiolle.

2. Voimaantulo

Yleissopimus YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilökunnan turvallisuudesta tuli kansainvälisesti voimaan 15 päivänä tammikuuta 1999. Suomen osalta yleissopimus tulee voimaan 30 päivänä ratifioimiskirjan tallettamisesta.

3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n mukaan kansainvälinen sopimus vaatii eduskunnan hyväksymisen, jos se sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai on muutoin merkitykseltään huomattava taikka vaatii perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan vaikiintuneena pidettävän käytännön mukaan sopimusmääräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan, jos määräys on ristiriidassa voimassa olevan lain kanssa, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on jonkin perustuslain perusoikeussäännöksen tai muun säännöksen mukaan säädettävä lailla tai jos kysymyksessä on sellainen yksilön oikeusasemaan vaikuttava sääntely, joka Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan on järjestettävä lain tasolla. (esim. PeVL 4/1998 vp, PeVL 20/1996 vp.)

Koska sopimuksen 8 artiklan sisältämät määräykset, jotka koskevat velvollisuutta vapauttaa tai palauttaa vangittu, ovat merkityksellisiä julkisen vallan käyttämisen kannalta, myös niiden voidaan katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan.

Perustuslain 8 § sisältää laillisuusperiaatteen tärkeimmät ainesosat, joihin kuuluu vaatimus, jonka mukaan rikoksina rangaista-

vat teot on määriteltävä laissa. Tämä merkitsee sitä, että sellainen kansainvälinen velvoite, jolla Suomi sitoutuu kriminalisoimaan jonkin teon tai joitakin tekoja, kuuluu lainsäädännön alaan ja velvoitteelle tulee tämän vuoksi hankkia eduskunnan suostumus. Perustuslakivaliokunta on katsonut perustustaista seuraavan myös sen, että Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta on säädettävä lailla (PeVL 4/1998 vp). Näin ollen yleissopimuksen 9 ja 10 artiklan sisältämät määräykset, joissa sopimusvaltio veloitetaan kriminalisoimaan 9 artiklassa kuvatut teot ja ulottamaan toimivaltansa näihin rikoksiin 10 artiklassa erikseen mainituissa tapauksissa, kuuluvat lainsäädännön alaan ja vaativat eduskunnan suostumuksen.

Sopimuksen 14–15 artiklat sisältävät määräyksiä, joissa sopimusvaltion velvollisuudeksi asetetaan sen turvaaminen, että rikoksesta epäilty henkilö joko saatetaan kyseisessä sopimusvaltiossa rikosasioissa noudatettavan menettelyn alaiseksi tai luovutetaan toiseen sopimusvaltioon tekijän rikosoikeudellisen vastuun tutkimiseksi siellä.

Rikoksenteikijän luovuttamista koskee perustuslain 9 §. Sen 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Ulkomaalaisia taas koskee perustuslain 9 §:n 4 momentti, jossa säädetään, että heidän oikeudestaan tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Säännös sisältää viimeisessä virkkeessään kuitenkin ehdottoman luovutustakiellon, jos ulkomaalaista palautuksen vuoksi uhkasi kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Näin ollen rikoksenteikijän luovuttamista koskevat sopimusmääräykset kuuluvat asiasisältönsä puolesta lainsäädännön alaan, vaikka määräykset eivät sinänsä edellyttäisikään voimassa olevan lainsäädännön muuttamista.

Jos sopimusvaltio ei luovuta rikoksesta epäiltyä, sen on saatettava asia syyteharkintaan omalla alueellaan. Näiltä osin sekä 13 että 14 artiklassa viitataan nimenomaisesti kansallisen lainsäädännön mukaisen menettelyn noudattamiseen. Tällaisessa viranomaisen toimivaltaa koskevassa asiassa on kysymys julkisen vallan käyttämisen edellytyksistä ja siitä tulee säätää lain tasolla. Näin ollen myös näiden määräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan ja edellyttävän eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 12 artiklan 1 ja 2 kappaleessa

viitataan kansallisessa lainsäädännössä säädettyihin ehtoihin tai edellytyksiin. Molemmissa tapauksissa on ilmeistä, että kyseessä ovat ainakin osittain henkilötiedoiksi katsottavat seikat. Perustuslain 10 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Tällaiset henkilötietojen luovuttamiseen liittyvät sopimusmääräykset kuuluvat asiasisällöltään lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 16 artikla sisältää keskinäistä oikeusapua rikosasioissa sisältävän veloitteen. Rikosasioissa annettavasta oikeusavusta on Suomessa voimassa useita laintasoisia säädöksiä koskien sekä pohjoismaista että monenvälistä oikeusapua. Oikeusapua koskevan sopimusmääräyksen voidaan tässä yhteydessä myös katsoa luovan Suomen viranomaisille perusteen, jonka nojalla ne voivat kansallisen lainsäädännön mukaisen toimivaltansa puitteissa antaa ulkomaan viranomaisille apua sopimuksen päämäärän saavuttamiseksi (ks. PeVL 2/1980 vp). Myös tämän sopimusmääräyksen on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan ja edellyttävän eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 17 artikla koskee henkilön oikeusturvatakeita. Tämän tyyppisissä sopimusmääräyksissä on kyse sellaisesta yksilön oikeuksiin vaikuttavasta sääntelystä, joka Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan on toteutettava lain tasolla. Näin ollen myös tämä sopimusmääräys vaatii eduskunnan suostumuksen.

Vaikka Suomen sopimuksen kannalta merkityksellinen rikosoikeudellinen lainsäädäntö onkin sopusoinnussa sopimusvelvoitteiden kanssa, on eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneena pidettävän kannan mukaan eduskunnan suostumus tarpeen koska sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen.

Koska kysymyksessä oleva sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

New Yorkissa 9 päivänä joulukuuta 1994 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina

voimassa niin kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 30 päivänä kesäkuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Vt. ulkoasiainministeri

Pääministeri *Paavo Lipponen*

Suomennos

YLEISSOPIMUS

YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN JA
SEN YHTEYDESSÄ TOIMIVAN
HENKILÖSTÖN TURVALLISUUDESTA

Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot, jotka

ovat syvästi huolestuneita siitä, että Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön kohdistuvista tahallista hyökkäyksistä johtuvat kuolemantapaukset ja loukkaantumiset ovat lisääntyneet, *pitävät mielessä*, että kenen tahansa suorittamat hyökkäykset tai muu huono kohtelu, jotka kohdistuvat Yhdistyneiden Kansakuntien puolesta toimivaan henkilöstöön, ovat tuomittavia eikä niitä voida hyväksyä,

tunnustavat, että Yhdistyneiden Kansakuntien operaatiot toteutetaan kansainvälisen yhteisön yhteisen edun vuoksi ja Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja päämäärien mukaisesti,

tunnustavat Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön tärkeän myötävaikutuksen Yhdistyneiden Kansakuntien pyrkimyksissä ehkäisevän diplomatian, rauhantekemisen, rauhanturvaamisen ja rauhan rakentamisen alalla sekä humanitaarisissa ja muissa operaatioissa,

ovat tietoisia olemassa olevista järjestelyistä Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuuden takaamiseksi, mukaan luettuna toimenpiteet, joihin Yhdistyneiden Kansakuntien pääelimet ovat ryhtyneet,

tunnustavat kuitenkin, että nykyiset toimenpiteet Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön suojaamiseksi ovat riittämättömiä,

tunnustavat että Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioiden tehokkuutta ja turvallisuutta edistetään, jos operaatiot toteutetaan isäntävaltion suostumuksella ja yhteistyössä sen kanssa,

vetoavat kaikkiin valtioihin, joihin on si joitettu Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen yhteydessä toimivaa henkilöstöä, ja kaikkiin muihin valtioihin, joista tällainen henkilöstö

CONVENTION

ON THE SAFETY OF UNITED NATIONS
AND ASSOCIATED PERSONNEL

The States Parties to this Convention,

Deeply concerned over the growing number of deaths and injuries resulting from deliberate attacks against United Nations and associated personnel,

Bearing in mind that attacks against, or other mistreatment of, personnel who act on behalf of the United Nations are unjustifiable and unacceptable, by whomsoever committed,

Recognizing that United Nations operations are conducted in the common interest of the international community and in accordance with the principles and purposes of the Charter of the United Nations,

Acknowledging the important contribution that United Nations and associated personnel make in respect of United Nations efforts in the fields of preventive diplomacy, peacemaking, peace-keeping, peace-building and humanitarian and other operations,

Conscious of the existing arrangements for ensuring the safety of United Nations and associated personnel, including the steps taken by the principal organs of the United Nations, in this regard,

Recognizing none the less that existing measures of protection for United Nations and associated personnel are inadequate,

Acknowledging that the effectiveness and safety of United Nations operations are enhanced where such operations are conducted with the consent and cooperation of the host State,

Appealing to all States in which United Nations and associated personnel are deployed and to all others on whom such personnel may rely, to provide comprehensive sup-

on riippuvainen, jotta nämä antaisivat kaiken tukensa Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioiden mandaatin toteuttamisen ja täyttämisen helpottamiseksi,

ovat vakuuttuneita kiireellisestä tarpeesta hyväksyä asianmukaisia ja tehokkaita toimenpiteitä Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön kohdistuvien hyökkäysten ehkäisemiseksi ja hyökkäyksiin syyllistyneiden henkilöiden rankaisemiseksi,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Määritelmät

Tässä yleissopimuksessa:

a) "Yhdistyneiden Kansakuntien henkilöstö" tarkoittaa:

i) Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin palvelukseen ottamia tai lähettämiä henkilöitä, jotka ovat Yhdistyneiden Kansakuntien operaation sotilas-, poliisi- tai siviili-komponentin jäseniä;

ii) muita Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön lähettämiä virkamiehiä ja asiantuntijoita, jotka ovat viran puolesta alueella, jolla toimeenpannaan Yhdistyneiden Kansakuntien operaatiota;

b) "sen yhteydessä toimiva henkilöstö" tarkoittaa:

i) hallituksen tai hallitustenvälisen järjestön Yhdistyneiden Kansakuntien toimivaltaisen toimielimen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti tehtävään määräämiä henkilöitä;

ii) Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin, erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön palvelukseen ottamia henkilöitä;

iii) humanitaarisen ei-hallitustenvälisen järjestön tai toimiston Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin, erityisjärjestön tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön kanssa tekemän sopimuksen nojalla lähettämiä henkilöitä,

jotka suorittavat Yhdistyneiden Kansakuntien operaation mandaatin täytäntöönpanoa tukevia toimenpiteitä;

c) "Yhdistyneiden Kansakuntien operaatio" tarkoittaa operaatiota, josta Yhdistyneiden Kansakuntien toimivaltainen toimielin on päättänyt Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisesti ja joka suoritetaan Yhdistyneiden Kansakuntien määräysvallassa ja

port aimed at facilitating the conduct and fulfilling the mandate of United Nations operations,

Convinced that there is an urgent need to adopt appropriate and effective measures for the prevention of attacks committed against United Nations and associated personnel and for the punishment of those who have committed such attacks,

Have agreed as follows:

Article 1

Definitions

For the purposes of this Convention:

(a) "United Nations personnel" means:

(i) Persons engaged or deployed by the Secretary-General of the United Nations as members of the military, police or civilian components of a United Nations operation;

(ii) Other officials and experts on mission of the United Nations or its specialized agencies or the International Atomic Energy Agency who are present in an official capacity in the area where a United Nations operation is being conducted;

(b) "Associated personnel" means:

(i) Persons assigned by a Government or an intergovernmental organization with the agreement of the competent organ of the United Nations;

(ii) Persons engaged by the Secretary-General of the United Nations or by a specialized agency or by the International Atomic Energy Agency;

(iii) Persons deployed by a humanitarian non-governmental organization or agency under an agreement with the Secretary-General of the United Nations or with a Specialized agency or with the International Atomic Energy Agency,

to carry out activities in support of the fulfilment of the mandate of a United Nations operation;

(c) "United Nations operation" means an operation established by the competent organ of the United Nations in accordance with the Charter of the United Nations and conducted under United Nations authority and control:

valvonnassa:

i) kun operaation tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen; tai

ii) kun turvallisuusneuvosto tai yleiskokous on tämän yleissopimuksen soveltamistarkoituksessa selittänyt, että operaatioon osallistuvan henkilöstön turvallisuus on poikkeuksellisesti uhattuna;

d) "isäntävaltio" tarkoittaa valtiota, jonka alueella Yhdistyneiden Kansakuntien operaatio toimeenpannaan;

e) "kauttakulkuvaltio" tarkoittaa muuta valtiota kuin isäntävaltio, jonka alueen kautta Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen yhteydessä toimiva henkilöstö tai sen varusteet kulkevat tai jonka alueella ne ovat väliaikaisesti Yhdistyneiden Kansakuntien operaation yhteydessä.

2 artikla

Soveltamisala

1. Tätä yleissopimusta sovelletaan Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön ja Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioihin, sen mukaisesti kuin ne on määritelty 1 artiklassa.

2. Tätä yleissopimusta ei sovelleta turvallisuusneuvoston Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan VII luvun luvun nojalla pakottamistoimintana hyväksymään operaatioon, jossa joku operaation henkilöstöstä toimii taistelijana järjestäytyneitä asevoimia vastaan ja johon sovelletaan kansainvälisiä aseellisia selkkauksia koskevia määräyksiä.

3 artikla

Tunnistaminen

1. Yhdistyneiden Kansakuntien operaation sotilas- ja poliisikomponentit ja niiden ajoneuvot, alukset ja ilma-alukset on varustettava tunnusmerkillä. Muun henkilöstön, ajoneuvojen, alusten ja ilma-alusten, jotka osallistuvat Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon, tulee olla asianmukaisesti tunnistettavissa, ellei Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri toisin päättä.

2. Kaikilla Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön kuuluvilla tulee olla mukanaan asianmukaiset henkilöllisyystodistukset.

(i) Where the operation is for the purpose of maintaining or restoring international peace and security; or

(ii) Where the Security Council or the General Assembly has declared, for the purposes of this Convention, that there exists an exceptional risk to the safety of the personnel participating in the operation;

(d) "Host State" means a State in whose territory a United Nations operation is conducted;

(e) "Transit State" means a State, other than the host State, in whose territory United Nations and associated Personnel or their equipment are in transit or temporarily present in connection with a United Nations operation.

Article 2

Scope of application

1. This Convention applies in respect of United Nations and associated personnel and United Nations operations, as defined in article 1.

2. This Convention shall not apply to a United Nations operation authorized by the Security Council as an enforcement action under Chapter VII of the Charter of the United Nations in which any of the personnel are engaged as combatants against organized armed forces and to which the law of international armed conflict applies.

Article 3

Identification

1. The military and police components of a United Nations operation and their vehicles, vessels and aircraft shall bear distinctive identification. Other personnel, vehicles, vessels and aircraft involved in the United Nations operation shall be appropriately identified unless otherwise decided by the Secretary-General of the United Nations.

2. All United Nations and associated personnel shall carry appropriate identification documents.

4 artikla

Operaation asemaa koskevat sopimukset

Isäntävaltion ja Yhdistyneet Kansakunnat tekevät mahdollisimman nopeasti Yhdistyneiden Kansakuntien operaatiota ja kaikkien operaatioon osallistuvien henkilöiden asemaa koskevan sopimuksen, joka sisältää muun muassa operaation sotilas- ja poliisikomponentin erioikeuksia ja vapauksia koskevat määräykset.

5 artikla

Kauttakulku

Kauttakulkuvaltio helpottaa Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön ja sen varusteiden esteetöntä kulkua isäntävaltioon ja sieltä pois.

6 artikla

Lakien ja määräysten noudattaminen

1. Tämän vaikuttamatta Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön kuuluvien mahdollisesti nauttimiin erioikeuksiin ja vapauksiin ja heidän tehtäviensä asettamiin vaatimuksiin, henkilöstön tulee

a) kunnioittaa isäntävaltion ja kauttakulkuvaltion lakeja ja määräyksiä; ja

b) pidättäytyä kaikista toimenpiteistä tai toiminnasta, jotka ovat ristiriidassa heidän tehtäviensä puolueettoman ja kansainvälisen luonteen kanssa.

2. Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri ryhtyy kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin näiden velvoitteiden noudattamisen varmistamiseksi.

7 artikla

Velvollisuus varmistaa Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuus

1. Yhdistyneiden kansakuntien ja sen yhteydessä toimivaa henkilöstöä, sen varusteita ja tiloja vastaan ei saa hyökätä tai ryhtyä mihinkään tekoihin, jotka estävät tällaista henkilöstöä suorittamasta tehtäväänsä.

2. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin asian-

Article 4

Agreements on the status of the operation

The host State and the United Nations shall conclude as soon as possible an agreement on the status of the United Nations operation and all personnel engaged in the operation including, *inter alia*, provisions on privileges and immunities for military and police components of the operation.

Article 5

Transit

A transit State shall facilitate the unimpeded transit of United Nations and associated personnel and their equipment to and from the host State.

Article 6

Respect for laws and regulations

1. Without prejudice to such privileges and immunities as they may enjoy or to the requirements of their duties, United Nations and associated personnel shall:

(a) Respect the laws and regulations of the host State and the transit State; and

(b) Refrain from any action or activity incompatible with the impartial and international nature of their duties.

2. The Secretary-General of the United Nations shall take all appropriate measures to ensure the observance of these obligations.

Article 7

Duty to ensure the safety and security of United Nations and associated personnel

1. United Nations and associated personnel, their equipment and premises shall not be made the object of attack or of any action that prevents them from discharging their mandate.

2. States Parties shall take all appropriate

mukaisiin toimenpiteisiin varmistaakseen Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuuden. Sopimusvaltiot ryhtyvät erityisesti kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin suojeleakseen alueelleen lähetettyä Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivaa henkilöstöä 9 artiklassa tarkoitetuilta rikoksilta.

3. Sopimusvaltiot ovat tarpeen mukaan yhteistyössä Yhdistyneiden Kansakuntien ja muiden sopimusvaltioiden kanssa tämän yleissopimuksen täytäntöönpanossa ja erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa isäntävaltio ei kykene ryhtymään vaadittaviin toimenpiteisiin.

8 artikla

Velvollisuus vapauttaa tai palauttaa vangittu tai pidätetty Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen yhteydessä toimiva henkilöstö

Jos Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen yhteydessä toimivaa henkilöstöä on vangittu tai pidätetty heidän suorittaessaan tehtäviään ja heidän henkilöllisyytensä on varmistettu, ei heitä saa alistaa kuulusteltavaksi ja heidät tulee viipymättä vapauttaa ja palauttaa Yhdistyneille Kansakunnille tai muulle asiaan kuuluvalla viranomaisella, ellei sovellettavissa henkilöstön asemaa koskeissa sopimuksissa toisin määrätä. Niin kauan kuin tällaista henkilöstöä ei ole vapautettu, tulee heitä kohdella kansainvälisesti hyväksytyjen ihmisoikeusstandardien sekä vuoden 1949 Geneven sopimusten periaatteiden ja hengen mukaisesti.

9 artikla

Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön kohdistuvat rikokset

1. Tahallisesti suoritettu:

a) murha, ihmisryöstö tai muu Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen sen yhteydessä toimivan henkilöstön ruumiilliseen koskemattomuuteen tai henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuva hyökkäys;

b) Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen yhteydessä toimivan henkilöstön virkahuoneistoon, yksityisasuntoon tahi kulkuneuvon kohdistuva väkivaltainen hyökkäys, joka on omiaan vaarantamaan heidän ruu-

measures to ensure the safety and security of United Nations and associated personnel. In particular, States Parties shall take all appropriate steps to protect United Nations and associated personnel who are deployed in their territory from the crimes set out in article 9.

3. States Parties shall cooperate with the United Nations and other States Parties, as appropriate, in the implementation of this Convention, particularly in any case where the host State is unable itself to take the required measures.

Article 8

Duty to release or return United Nations and associated personnel captured or detained

Except as otherwise provided in an applicable status-of-forces agreement, if United Nations or associated personnel are captured or detained in the course of the performance of their duties and their identification has been established, they shall not be subjected to interrogation and they shall be promptly released and returned to United Nations or other appropriate authorities. Pending their release such personnel shall be treated in accordance with universally recognized standards of human rights and the principles and spirit of the Geneva Conventions of 1949.

Article 9

Crimes against United Nations and associated personnel

1. The intentional commission of:

(a) A murder, kidnapping or other attack upon the person or liberty of any United Nations or associated personnel;

(b) A violent attack upon the official premises, the private accommodation or the means of transportation of any United Nations or associated personnel likely to endanger his or her person or liberty;

miällisen koskemattomuutensa tai henkilökohtaisen vapautensa;

c) sellaisella hyökkäyksellä uhkaaminen, jonka tarkoituksena on pakottaa fyysinen henkilö tai oikeushenkilö suorittamaan tietty toimenpide tai pidättymään tietyn toimenpiteen suorittamisesta;

d) sellaisen hyökkäyksen yritys; sekä

e) avunanto sellaiseen hyökkäykseen, sen yritykseen, hyökkäyksen järjestämiseen tai käskyn antamiseen hyökkäyksen tekemiseksi säädetään jokaisen sopimusvaltion kansallisessa lainsäädännössä rikokseksi.

2. Jokainen sopimusvaltio säätää näistä rikoksista asianmukaiset rangaistukset, joissa otetaan huomioon niiden vakavuus.

10 artikla

Tuomiovallan ulottaminen

1. Jokainen sopimusvaltio ryhtyy tarvitta-
viin toimenpiteisiin tuomiovaltansa ulottami-
seksi 9 artiklassa mainittuihin rikoksiin seu-
raavissa tapauksissa:

a) kun rikos on tehty sen valtion alueella tai siinä valtiossa rekisteröidyssä aluksessa tai ilma-aluksessa;

b) kun rikoksesta epäilty on sen valtion kansalainen.

2. Jokainen sopimusvaltio voi myös ulot-
taa tuomiovaltansa sellaiseen rikokseen,

a) kun sen on tehnyt kansalaisuudeton henkilö, jonka kotipaikka on kyseissä valti-
oissa;

b) kun se kohdistuu kyseisen valtion kan-
salaan; tai

c) kun se on tehty tarkoituksena pakottaa
kyseinen valtio suorittamaan tietty toimenpi-
de tai pidättymään tietyn toimenpiteen suo-
rittamisesta.

3. Sopimusvaltio, joka on ulottanut tuo-
miovaltansa 2 kappaleessa tarkoitettuihin
rikoksiin, ilmoittaa asiasta Yhdistyneiden
Kansakuntien pääsihteerille. Jos sopimusval-
tio sen jälkeen peruuttaa tuomiovallan, se
ilmoittaa siitä Yhdistyneiden Kansakuntien
pääsihteerille.

4. Jokainen sopimusvaltio ryhtyy tarvitta-
viin toimenpiteisiin tuomiovaltansa ulottami-
seksi 9 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin
sellaisissa tapauksissa, joissa rikoksesta

(c) A threat to commit any such attack
with the objective of compelling a physical
or juridical person to do or to refrain from
doing any act;

(d) An attempt to commit any such attack;
and

(e) An act constituting participation as an
accomplice in any such attack, or in an at-
tempt to commit such attack, or in or-
ganizing or ordering others to commit such
attack, shall be made by each State Party a
crime under its national law.

2. Each State Party shall make the crimes
set out in paragraph 1 punishable by appro-
priate penalties which shall take into account
their grave nature.

Article 10

Establishment of jurisdiction

1. Each State Party shall take such measu-
res as may be necessary to establish its ju-
risdiction over the crimes set out in article 9
in the following cases:

(a) When the crime is committed in the
territory of that State or on board a ship or
aircraft registered in that State;

(b) When the alleged offender is a national
of that State.

2. A State Party may also establish its ju-
risdiction over any such crime when it is
committed:

(a) By a stateless person whose habitual
residence is in that State; or

(b) With respect to a national of that State;
or

(c) In an attempt to compel that State to
do or to abstain from doing any act.

3. Any State Party which has established
jurisdiction as mentioned in paragraph 2
shall notify the Secretary-General of the
United Nations. If such State Party subse-
quently rescinds that jurisdiction, it shall
notify the Secretary-General of the United
Nations.

4. Each State Party shall take such measu-
res as may be necessary to establish its ju-
risdiction over the crimes set out in article 9
in cases where the alleged offender is pre-

epäilty on sen alueella, eikä se luovuta häntä 15 artiklan nojalla mihinkään sopimusvaltioon, joka on ulottanut tuomiovaltansa rikokseen 1 tai 2 kappaleen mukaisesti.

5. Tämä yleissopimus ei estä rikosoikeudellisen tuomiovallan käyttämistä missään tapauksissa kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

11 artikla

Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen yhteydessä toimivaan henkilöstöön kohdistuvien rikosten ehkäiseminen

Sopimusvaltiot toimivat yhteistyössä 9 artiklassa mainittujen rikosten ehkäisemiseksi erityisesti:

a) ryhtymällä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin ehkäistäkseen tällaisten alueellaan tai sen ulkopuolella suoritettavien rikosten valmistelun alueellaan; ja

b) vaihtamalla kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti tietoja sekä koordinoimalla tällaisten rikosten ehkäisemiseksi tarpeellisia hallinnollisia ja muita toimenpiteitään.

12 artikla

Tiedonvaihto

1. Sopimusvaltio, jonka alueella on tehty jokin 9 artiklassa mainituista rikoksista, jos sen on syytä uskoa rikoksesta epäillyn paenneen alueeltaan, ilmoittaa kansallisessa lainsäädännössään säädettyjen ehtojen mukaisesti Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille ja suoraan tai pääsihteerin välityksellä kaikille muille valtioille, joita asia koskee, kaikki rikokseen liittyvät seikat ja kaikki käytettävissä olevat tiedot rikoksesta epäillyn henkilöllisyydestä.

2. Jos Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen yhteydessä toimivaa henkilöstöä vastaan on tehty jokin 9 artiklassa mainituista rikoksista, jokainen sopimusvaltio, jolla on tietoja uhrista ja rikokseen liittyvistä olosuhteista, pyrkii kansallisen lainsäädäntönsä mukaisin edellytyksin välittämään täysimääräisesti ja nopeasti tiedot Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille ja valtioille, joita asia koskee.

sent in its territory and it does not extradite such person pursuant to article 15 to any of the States Parties which have established their jurisdiction in accordance with paragraph 1 or 2.

5. This Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised in accordance with national law.

Article 11

Prevention of crimes against United Nations and associated personnel

States Parties shall cooperate in the prevention of the crimes set out in article 9, particularly by:

(a) Taking all practicable measures to prevent preparations in their respective territories for the commission of those crimes within or outside their territories; and

(b) Exchanging information in accordance with their national law and coordinating the taking of administrative and other measures as appropriate to prevent the commission of those crimes.

Article 12

Communication of information

1. Under the conditions provided for in its national law, the State Party in whose territory a crime set out in article 9 has been committed shall, if it has reason to believe that an alleged offender has fled from its territory, communicate to the Secretary-General of the United Nations and, directly or through the Secretary-General, to the State or States concerned all the pertinent facts regarding the crime committed and all available information regarding the identity of the alleged offender.

2. Whenever a crime set out in article 9 has been committed, any State Party which has information concerning the victim and circumstances of the crime shall endeavour to transmit such information, under the conditions provided for in its national law, fully and promptly to the Secretary-General of the United Nations and the State or States concerned.

13 artikla

Toimenpiteet syyttämisen tai luovuttamisen varmistamiseksi

1. Sopimusvaltio, jonka alueella rikoksesta epäilty on, ryhtyy olosuhteiden siihen oikeuttaessa tarpeellisiin kansallisen lainsäädäntönsä mukaisiin toimenpiteisiin tämän henkilön läsnäolon varmistamiseksi syytetoimia tai luovuttamista varten.

2. Toimenpiteistä, joihin on ryhdytty 1 kappaleen mukaisesti, ilmoitetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja viipymättä Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille ja suoraan tai pääsihteerin välityksellä:

- a) sille valtiolle, jossa rikos on tehty;
- b) sille valtiolle tai niille valtioille, joiden kansalainen rikoksesta epäilty on, tai jos hän on kansalaisuudeton, sille valtiolle, jonka alueella on hänen vakinainen asuinpaikkansa;
- c) sille valtiolle tai niille valtioille, joiden kansalainen uhri on; ja
- d) muille kiinnostuneille valtioille.

14 artikla

Rikoksesta epäiltyjen syyttäminen

Sopimusvaltio, jonka alueella rikoksesta epäilty on, jos se ei luovuta tätä henkilöä, poikkeuksetta ja ilman tarpeetonta viivytystä lainsäädäntönsä mukaista menettelyä noudattaen antaa asian toimivaltaiselle viranomaiselleen syytetoimia varten. Viranomaisen tulee tehdä asiassa päätös samalla tavalla kuin, jos kysymyksessä olisi kyseisen valtion lainsäädännön mukainen tavallinen törkeä rikos.

15 artikla

Rikoksesta epäiltyjen luovuttaminen

1. Mikäli 9 artiklassa mainittuja rikoksia ei ole jossakin sopimusvaltioiden välisessä luovuttamissopimuksessa lueteltu sellaisiksi rikoksiksi, joista luovutetaan, niiden katsotaan kuuluvan sellaisen sopimuksen tarkoitamiin rikoksiin. Sopimusvaltiot sitoutuvat kaikissa niiden välillä vastaisuudessa tehtävissä luovuttamissopimuksissa lukemaan mainitut

Article 13

Measures to ensure prosecution or extradition

1. Where the circumstances so warrant, the State Party in whose territory the alleged offender is present shall take the appropriate measures under its national law to ensure that person's presence for the purpose of prosecution or extradition.

2. Measures taken in accordance with paragraph 1 shall be notified, in conformity with national law and without delay, to the Secretary-General of the United Nations and, either directly or through the Secretary-General, to:

- (a) The State where the crime was committed;
- (b) The State or States of which the alleged offender is a national or, if such person is a stateless person, in whose territory that person has his or her habitual residence;
- (c) The State or States of which the victim is a national; and
- (d) Other interested States.

Article 14

Prosecution of alleged offenders

The State Party in whose territory the alleged offender is present shall, if it does not extradite that person, submit, without exception whatsoever and without undue delay, the case to its competent authorities for the purpose of prosecution, through proceedings in accordance with the law of that State. Those authorities shall take their decision in the same manner as in the case of an ordinary offence of a grave nature under the law of that State.

Article 15

Extradition of alleged offenders

1. To the extent that the crimes set out in article 9 are not extraditable offences in any extradition treaty existing between States Parties, they shall be deemed to be included as such therein. States Parties undertake to include those crimes as extraditable offences in every extradition treaty to be concluded between them.

rikokset niihin rikoksiin, joista luovutetaan.

2. Jos sopimusvaltio, joka asettaa luovuttamisen ehdoksi sopimuksen, saa luovuttamispyynnön toiselta sopimusvaltiolta, jonka kanssa sillä ei ole luovuttamissopimusta, se voi valintansa mukaan pitää tätä yleissopimusta luovuttamisen laillisena perusteena mainittujen rikosten osalta. Luovuttamisessa noudatetaan sen valtion lainsäädännön mukaisia ehtoja, jolta luovuttamista pyydetään.

3. Sopimusvaltiot, jotka eivät aseta luovuttamisen ehdoksi sopimusta, tunnustavat mainitut rikokset sellaisiksi rikoksiksi, joista näiden valtioiden kesken luovutetaan, sen valtion lainsäädännön mukaisia ehtoja noudattaen, jolta luovuttamista pyydetään.

4. Sopimusvaltioiden välisessä luovuttamisessa rikos katsotaan tehdyksi sen tekopaikan lisäksi myös niiden valtioiden alueella, jotka ovat ulottaneet siihen tuomiovaltansa 10 artiklan 1 tai 2 kappaleen mukaisesti.

16 artikla

Keskinäinen oikeusapu rikosasioissa

1. Sopimusvaltiot antavat toisilleen mahdollisimman laajaa oikeusapua 9 artiklassa mainittuja rikoksia koskevista rikosoikeudellisista menettelyistä, mukaanluettuna kaiken hallussaan olevan menettelylle välttämättömän todistusaineiston hankkiminen. Kaikissa tapauksissa sovelletaan sen valtion lainsäädäntöä, jolta apua pyydetään.

2. Kappaleen 1 määräykset eivät vaikuta minkään muun sopimuksen sisältämiin keskinäistä oikeusapua koskeviin velvoituksiin.

17 artikla

Oikeudenmukainen kohtelu

1. Jokaista, joka joutuu tutkimusten tai oikeudenkäynnin kohteeksi jonkin 9 artiklassa mainitun rikoksen johdosta, kohdellaan oikeudenmukaisesti ja hänelle taataan oikeudenmukainen oikeudenkäynti ja hänen oikeuksiaan on suojeltava tutkimusten ja oikeudenkäynnin kaikissa vaiheissa.

2. Jokaisella rikoksesta epäillyllä on oikeus:

a) ottaa välittömästi yhteys sen valtion tai niiden valtioiden lähimpänä olevaan asian-

2. If a State Party which makes extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for extradition from another State Party with which it has no extradition treaty, it may at its option consider this Convention as the legal basis for extradition in respect of those crimes. Extradition shall be subject to the conditions provided in the law of the requested State.

3. States Parties which do not make extradition conditional on the existence of a treaty shall recognize those crimes as extraditable offences between themselves subject to the conditions provided in the law of the requested State.

4. Each of those crimes shall be treated, for the purposes of extradition between States Parties, as if it had been committed not only in the place in which it occurred but also in the territories of the States Parties which have established their jurisdiction in accordance with paragraph 1 or 2 of article 10.

Article 16

Mutual assistance in criminal matters

1. States Parties shall afford one another the greatest measure of assistance in connection with criminal proceedings brought in respect of the crimes set out in article 9, including assistance in obtaining evidence at their disposal necessary for the proceedings. The law of the requested State shall apply in all cases.

2. The provisions of paragraph 1 shall not affect obligations concerning mutual assistance embodied in any other treaty.

Article 17

Fair treatment

1. Any person regarding whom investigations or proceedings are being carried out in connection with any of the crimes set out in article 9 shall be guaranteed fair treatment, a fair trial and full protection of his or her rights at all stages of the investigations or proceedings.

2. Any alleged offender shall be entitled:

(a) To communicate without delay with the nearest appropriate representative of the

mukaiseen edustajaan, jonka kansalainen hän on tai joka on muutoin oikeutettu suojelemaan hänen oikeuksiaan, tai jos hän kansalaisuudeton sen valtion edustajaan, joka hänen pyynnöstään suostuu suojelemaan hänen oikeuksiaan; sekä

b) tavata tämän valtion tai näiden valtioiden edustaja.

State or States of which such person is a national or which is otherwise entitled to protect that person's rights or, if such person is a stateless person, of the State which, at that person's request, is willing to protect that person's rights; and

(b) To be visited by a representative of that State or those States.

18 artikla

Article 18

Ilmoitus oikeudenkäynnin lopputuloksesta

Notification of outcome of proceedings

Sopimusvaltio, jossa rikoksesta epäilty on asetettu syyteeseen, ilmoittaa oikeudenkäynnin lopputuloksen Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille, joka välittää tästä tiedon muille sopimusvaltioille.

The State Party where an alleged offender is prosecuted shall communicate the final outcome of the proceedings to the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit the information to other States Parties.

19 artikla

Article 19

Tunnetusitekeminen

Dissemination

Sopimusvaltiot sitoutuvat tekemään tätä yleissopimusta tunnetuksi mahdollisimman laajasti ja erityisesti sisällyttämään sen ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden määräykset tarpeellisin osin asevoimiensa koulutusohjelmaan.

The States Parties undertake to disseminate this Convention as widely as possible and, in particular, to include the study thereof, as well as relevant provisions of international humanitarian law, in their programmes of military instruction.

20 artikla

Article 20

Poikkeusmääräykset

Savings clauses

Mikään tässä yleissopimuksessa ei vaikuta:

a) kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja kansainvälisiin asiakirjoihin sisältyvien kansainvälisesti hyväksytyjen ihmisoikeusstandardien soveltumiseen Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioiden sekä Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön suojelemisessa tai näiden henkilöiden velvollisuuteen noudattaa humanitaarista oikeutta ja ihmisoikeusstandardeja;

b) Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisiin valtioiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka koskevat valtioiden suostumusta päästää henkilöitä alueelleen;

c) Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön velvollisuuteen noudattaa Yhdistyneiden Kansakuntien operaation mandaatin ehtoja;

d) Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioi-

Nothing in this Convention shall affect:

(a) The applicability of international humanitarian law and universally recognized standards of human rights as contained in international instruments in relation to the protection of United Nations operations and United Nations and associated personnel or the responsibility of such personnel to respect such law and standards;

(b) The rights and obligations of States, consistent with the Charter of the United Nations, regarding the consent to entry of persons into their territories;

(c) The obligation of United Nations and associated personnel to act in accordance with the terms of the mandate of a United Nations operation;

(d) The right of States which voluntarily

hin henkilöstöä vapaaehtoisesti luovuttavien valtioiden oikeuteen vetää henkilöstönsä pois sellaisista operaatioista; tai

e) valtioiden Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioihin vapaaehtoisesti luovuttamien henkilöiden oikeuteen saada asianmukainen korvaus rauhanturvaamispalveluksesta johtuvan kuolemantapauksen, vammautumisen, loukkaantumisen tai sairauden johdosta.

21 artikla

Oikeus itsepuolustukseen

Minkään tässä yleissopimuksessa ei voida katsoa rajoittavan oikeutta itsepuolustukseen.

22 artikla

Riitojenratkaisu

1. Kahden tai useamman sopimusvaltion välinen riita tämän yleissopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, jota ei ratkaista neuvotteluteitse, alistetaan välitysmenettelyyn, jos jokin näistä sopimusvaltioista sitä pyytää. Jolleivät osapuolet kuuden kuukauden kuluessa välitysmenettelyä koskevan pyynnön esittämisestä ole päässeet sopimukseen välitysmenettelyn järjestämisestä, jokainen osapuoli voi alistaa riidan Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi esittämällä sitä koskevan pyynnön tuomioistuimen perussäännön mukaisesti.

2. Jokainen sopimusvaltio voi tämän yleissopimuksen allekirjoittamisen, ratifiointin tai hyväksymisen taikka siihen liittymisen yhteydessä ilmoittaa, ettei se katso joidenkin tai kaikkien 1 kappaleen määräysten sitovan itseään. Muita sopimusvaltioita 1 kappaleen määräykset tai sen asiaankuuluvat kohdat eivät sido sellaiseen sopimusvaltioon nähden, joka on tehnyt tällaisen varauksen.

3. Jokainen sopimusvaltio, joka on tehnyt 2 kappaleen mukaisen varauksen, voi milloin tahansa peruuttaa tämän varauksen ilmoittamalla siitä Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille.

23 artikla

Tarkistuskokoukset

Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeriksi kutsuu koolle yleissopimuksen täytäntöönpa-

contribute personnel to a United Nations operation to withdraw their personnel from participation in such operation; or

(e) The entitlement to appropriate compensation payable in the event of death, disability, injury or illness attributable to peace-keeping service by persons voluntarily contributed by States to United Nations operations.

Article 21

Right of self-defence

Nothing in this Convention shall be construed so as to derogate from the right to act in self-defence.

Article 22

Dispute settlement

1. Any dispute between two or more States Parties concerning the interpretation or application of this Convention which is not settled by negotiation shall, at the request of one of them, be submitted to arbitration. If within six months from the date of the request for arbitration the parties are unable to agree on the organization of the arbitration, any one of those parties may refer the dispute to the International Court of Justice by application in conformity with the Statute of the Court.

2. Each State Party may at the time of signature, ratification, acceptance or approval of this Convention or accession thereto declare that it does not consider itself bound by all or part of paragraph 1. The other States Parties shall not be bound by paragraph 1 or the relevant part thereof with respect to any State Party which has made such a reservation.

3. Any State Party which has made a reservation in accordance with paragraph 2 may at any time withdraw that reservation by notification to the Secretary-General of the United Nations.

Article 23

Review meetings

At the request of one or more States Parties, and if approved by a majority of States

noa ja sen soveltamiseen liittyviä ongelmia käsittelevä sopimusvaltioiden kokouksen, jos yksi tai useampi sopimusvaltio sitä pyytää, ja jos sopimusvaltioiden enemmistö sen hyväksyy.

Parties, the Secretary-General of the United Nations shall convene a meeting of the States Parties to review the implementation of the Convention, and any problems encountered with regard to its application.

24 artikla

Article 24

Allekirjoittaminen

Signature

Tämä yleissopimus on avoinna kaikille valtioille allekirjoittamista varten 31 päivään joulukuuta 1995 saakka Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa New Yorkissa.

This Convention shall be open for signature by all States, until 31 December 1995, at United Nations Headquarters in New York.

25 artikla

Article 25

Ratifiointi ja hyväksyminen

Ratification, acceptance or approval

Tämä yleissopimus on ratifioitava tai hyväksyttävä. Ratifiointi- tai hyväksymiskirjat talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

26 artikla

Article 26

Liittyminen

Accession

Tämä yleissopimus on avoinna liittymistä varten kaikille valtioille. Liittymiskirjat talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

This Convention shall be open for accession by any State. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

27 artikla

Article 27

Voimaantulo

Entry into force

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan 30 päivää sen jälkeen, kun 22 ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjaa on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

1. This Convention shall enter into force thirty days after twenty-two instruments of ratification, acceptance, approval or accession have been deposited with the Secretary-General of the United Nations.

2. Sellaisen valtion osalta, joka ratifioi tai hyväksyy tämän yleissopimuksen tai liittyy siihen 22. ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen, yleissopimus tulee voimaan 30. päivänä tämän valtion ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisesta.

2. For each State ratifying, accepting, approving or acceding to the Convention after the deposit of the twenty-second instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

28 artikla

Irtisanominen

1. Sopimusvaltio voi irtisanoa tämän yleissopimuksen ilmoittamalla siitä kirjallisesti Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille.

2. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua siitä, kun Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri on vastaanottanut sitä koskevan ilmoituksen.

29 artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän yleissopimuksen alkuperäiskappale, jonka arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan, joka lähettää siitä oikeiksi todistetut jäljennökset kaikille valtioille.

Tehty New Yorkissa 9 päivänä joulukuuta 1994.

Article 28

Denunciation

1. A State Party may denounce this Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations.

2. Denunciation shall take effect one year following the date on which notification is received by the Secretary-General of the United Nations.

Article 29

Authentic texts

The original of this Convention, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all States.

DONE at New York this ninth day of December one thousand nine hundred and ninety-four.